

УДК 371.134:373.2](73)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У США

Кресан Т.Д.

У статті розглядаються особливості підготовки бакалаврів дошкільної освіти в США, зокрема, подається характеристика та аналіз стандартів підготовки бакалаврів. Розглядаються навчальні курси програм підготовки бакалаврів дошкільної освіти в одному з коледжів США та їх зв'язок зі стандартами. Ключові слова: стандарти, програми підготовки бакалаврів ДО.

В статье рассматриваются особенности подготовки бакалавров дошкольного образования в США, в частности, представлена характеристика и анализ стандартов подготовки бакалавров. Рассматриваются учебные курсы программ подготовки бакалавров дошкольного образования в одном из колледжей США и их связь со стандартами. Ключевые слова: стандарты, программы подготовки бакалавров ДО.

The article deals with peculiarities of Early Childhood Professional Preparation Programs, particularly with characteristics and analysis of Standards for Bachelor's degree. The author examines courses of Early Childhood Preparation Programs in a US college and their relations with the Standards.

Key words: standards, Early Childhood Professional Preparation Programs.

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є підготовка вчителів нової генерації, які не лише володіють фундаментальною теоретичною та практичною базою. На сьогодні актуальними стають уміння самовдосконалюватися, готовність до навчання протягом життя. Особливо це стосується педагогів дошкільної освіти, оскільки, як відомо, перші роки життя дитини мають вирішальне значення для формування її особистості. Як зазначається у Законі України “Про дошкільну освіту”, “Дошкільний вік – базовий етап фізичного, психологічного та соціального становлення особистості дитини” [1].

Джерелом нових ідей для сучасних науковців є педагогічний досвід інших країн, зокрема США. Підвищений інтерес до досвіду США пояснюється тим, що ця країна є однією з найбільш високорозвинених у світі, де фокусуються загальні тенденції розвитку зарубіжної системи освіти в умовах глобалізації. Педагогічна освіта США була предметом дослідження у працях О.Глузман, І.Гушлевської, В.Дикань, І.Кошманової, М.Нагач, І.Петіної, Л.Смалько, Р.Роман, Т.Чувакової. Але проблема підготовки бакалаврів дошкільної освіти (ДО) не була достатньо висвітлена в українській педагогічній літературі.

Отже, **мета** нашої статті – подати характеристику та аналіз стандартів підготовки бакалаврів

дошкільної освіти у США та прослідкувати їх вплив на формування змісту програм підготовки бакалаврів ДО.

Як свідчить аналіз зарубіжної науково-педагогічної літератури, в США накопичений значний досвід у галузі підготовки педагогів дошкільної освіти. Уряд США приділяє значну увагу розвитку системи дошкільної освіти. Розширюється мережа державних дошкільних закладів, упроваджуються загальнонаціональні програми дошкільної освіти із федеральним фінансуванням (Head Start та Child Care and Development Block Grant).

Згідно з Законом “Жодна дитина не залишиться без уваги” (No Child Left Behind Act of 2001), кожна державна школа має бути забезпечена висококваліфікованими вчителями. Вискокваліфікований учитель визначається як той, який ліцензований штатом, і має щонайменше ступінь бакалавра [2].

Державна програма “Head Start”, ініційована Департаментом Охорони здоров'я та соціальних служб, також висуває високі вимоги до рівня підготовки педагогів дошкільної освіти. Так, до вересня 2013 року принаймні 50% педагогів державних дошкільних закладів повинні мати ступінь з дошкільної освіти не нижчий бакалавра [3].

У США професійну підготовку з дошкільної освіти надають різноманітні навчальні заклади. Це чотирьохрічні коледжі, технічні інститути та

університети. На 2006 р. 1349 вищих навчальних закладів займалися підготовкою педагогів для дошкільних закладів із наданням бакалаврського ступеня. Це становить 30% від усіх вищих навчальних закладів у країні. У 2003 р. близько 180 тис. студентів здобували ступінь з дошкільної освіти.

Аналіз програм підготовки педагогів дошкільної освіти дозволяє зробити висновок, що вони розробляються на основі стандартів, запропонованих національним урядом, урядами штатів та професійними організаціями, такими як Національна асоціація освіти дітей раннього віку (NAEYC).

Стандарти професійної підготовки педагогів дошкільної освіти, опубліковані у 2009 р., є основою для розробки програм підготовки педагогів дошкільної освіти усіх рівнів кваліфікації, у тому числі педагогів ДО рівня бакалавра у коледжах та університетах США [3].

Стандарти визначають професійні якості педагога та компетентності, якими повинні оволодіти майбутні педагоги (що повинні знати та вміти випускники педагогічних програм), а також використовуються для акредитації програм підготовки бакалаврів ДО.

Згідно з вимогами NAEYC, програми підготовки бакалаврів ДО повинні включати такі елементи: 1) навчальна діяльність, яка відповідає основним положенням стандартів; 2) система оцінювання студентів за шістьма напрямками, запропонованими у стандартах; 3) система контролю досягнень студентів за цими напрямками.

Стандарти складаються з основного положення, підпунктів та пояснення.

Стандарт №1

Знання вікових та психологічних особливостей дітей та вміння створити необхідні умови для їх розвитку:

- знання та розуміння вікових і психологічних особливостей та потреб дошкільників;
- знання та розуміння зовнішніх чинників розвитку та навчання дітей;
- використання знань про особливості розвитку дітей для створення здорового, толерантного, позитивного, стимулюючого навчального середовища.

Важко переоцінити важливість теоретико-методологічної та психолого-педагогічної підготовки для педагога ДО. Випускники педагогічних програм ДО повинні мати ґрунтовні знання про інтелектуальний, соціо-емоційний розвиток дітей, розвиток мови та творчих здібностей, особливості навчального процесу, навчальної діяльності та гри, створення мотивації до навчання.

Крім цього, студенти мають усвідомлювати та враховувати вплив таких чинників, як соціальна та економічна ситуація, культурне та мовне оточення, стосунки з дорослими та однолітками, матеріальний стан сім'ї, стан здоров'я, засоби масової інформації, особливості громади на навчання та розвиток дітей.

Стандарт №2

Уміння співпрацювати з батьками та громадою:

- знання та розуміння особливостей сім'ї та громади;
- налагодження позитивних взаємовідносин із батьками та громадою;
- залучення батьків та громади до навчання та виховання дітей.

По-перше, випускники мають демонструвати вміння збирати інформацію про стан та особливості сім'ї дитини, такі як матеріальний стан, склад сім'ї, стосунки між дорослими та дітьми, культурні цінності та особливості. Володіючи даною інформацією, випускники зможуть більш ефективно побудувати навчально-виховний процес. Аналізуючи Стандарт №2, можна зробити висновок, що від випускників вимагається володіти комунікативними здібностями та соціокультурною компетенцією для налагодження плідних стосунків із батьками дітей, допомагаючи їм у разі потреби звертатися до державних служб соціального захисту, охорони здоров'я, центрів вивчення англійської мови (для сімей іммігрантів). Також важливим умінням для випускників програм підготовки бакалаврів ДО є вміння залучати батьків до навчально-виховного процесу, до оцінювання досягнень дітей та забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.

Стандарт №3

Уміння оцінювати розвиток дітей, вести спостереження та документацію:

- розуміння цілей та ролі оцінювання;
- уміння співпрацювати в галузі оцінювання з батьками та колегами;
- уміння вести спостереження за дітьми, документацію та використовувати різні методи та прийоми оцінювання;
- вміння використовувати відповідні методи оцінювання для стимулювання досягнень дітей.

Термін "оцінювання" у даному контексті означає усі методи, за допомогою яких учитель отримує інформацію про результати навчання та розвиток дітей. Розуміння того, що оцінювання тісно пов'язане з постановкою цілей, змістом та методами навчання і є одним із компонентів навчального процесу, допоможе випускникам ефективніше планувати та реалізовувати процес навчання та покращить навчальні досягнення учнів. При цьому співпраця з батьками та колегами є запорукою успішної роботи педагога-початківця. Систематично спостерегаючи за дітьми в різних ситуаціях та за допомогою ведення записів, випускник має проводити аналіз результатів досягнень дітей та враховувати індивідуальні особливості кожного учня. Це стосується, в першу чергу, дітей з особливими потребами. Як бачимо, для американських педагогів метою оцінювання є підтримка усіх дітей. Жодна дитина не може бути виключена з навчального процесу.

Стандарт №4

Використання методів навчання та виховання, відповідних до віку дітей:

- уміння надати підтримку кожній дитині та позитивно ставитися до всіх дітей;
- знання та використання різноманітних методів навчання та виховання, відповідно до віку дітей;
- уміння проводити самоаналіз ефективності використання тих чи інших методів та їх впливу на результати досягнення дітей.

Випускники програм ДО мають розуміти, що навчання та виховання дітей раннього віку – це складний процес, який залежить від вікових особливостей дітей, індивідуальних характеристик та умов навчання. Тому вони мають володіти навчальними методами та прийомами, які відповідають

віковим особливостям дітей, використовувати інтерактивні методи та інформаційні технології. Також важливо створити позитивну психологічну атмосферу та сприятливі умови для розвитку творчих здібностей дітей, емпатії, формування впевненості у власних силах, позитивної самооцінки, соціальної адаптованості та готовності до самостійного пошуку.

Стандарт №5

Володіння теоретичними та практичними знаннями основних дисциплін (Читання та письмо, музика, математика, природничі науки, образотворче мистецтво, фізична культура, соціальні науки):

- знання академічних дисциплін, володіння базовими поняттями та методами;

- вміння відібрати зміст (розробити оптимальний навчальний план для кожної дитини) та організувати процес навчання на основі навчальних стандартів, власного досвіду та за допомогою засобів навчання.

Важливо зазначити, що теоретичним підґрунтям для організації процесу навчання в американських закладах освіти є теорія конструктивізму. Навчальна діяльність учнів розглядається як активний процес конструювання знань. Тому, як бачимо, завданням педагога є створення необхідних умов для самостійного навчання.

У документі NAEYC наголошується, що зміст дошкільної освіти має формуватися таким чином, щоб уникнути етнічної, культурної, релігійної та тендерної дискримінації. Оскільки діти у цьому віці вперше ознайомлюються з навчальними дисциплінами, педагог має закласти основи та базові поняття, які зможуть стати фундаментом подальшої освіти. Особливу увагу американські педагоги мають звертати на навчання читання, письма та математики, а також на розвиток мислення та вміння вирішувати проблемні задачі.

Стандарт №6

Професійні якості:

- усвідомлення себе як педагога професіонала, який працює в галузі дошкільної освіти;

- знання етичних норм та особливостей, пов'язаних з роботою з дітьми дошкільного віку;

- знання стандартів підготовки дошкільників для свого штату;

- готовність співпрацювати з колегами та підвищувати свій професійний рівень;

- здатність до саморефлексії та самокритики.

Робота педагога дошкільної освіти є надзвичайно відповідальною, оскільки діти у цьому віці є дуже вразливими та залежать від допомоги дорослих. Випускники мають знати та дотримуватися Кодексу етичної поведінки, який був розроблений NAEYC. У ньому наголошується на важливості чуйного ставлення до дітей та поваги до дітей, батьків та колег. Використовуючи Кодекс, випускники мають уміти вирішувати конфліктні та проблемні ситуації, які виникають під час роботи, та відстоювати своє рішення. Також вони мають захищати права дітей у разі необхідності. Відомо, що у США загальноприй-

нятим є інклюзивне навчання дітей з особливостями розвитку, тому педагоги початківці мають бути готовими співпрацювати з такими спеціалістами як дефектолог, логопед, фахівцями спеціальної освіти, дитячими психологами.

Обов'язковим елементом програми професійної підготовки педагогів ДО є клінічний досвід або педагогічна практика. NAEYC висуває такі вимоги до педагогічної практики:

1. Педагогічна практика повинна бути добре спланована та надавати можливість студентам інтегрувати теорію, дослідження і практику.

2. Керівники практики мають допомагати студентам аналізувати свій досвід та оцінювати результати роботи студентів.

3. Педагогічна практика повинна забезпечити студентам можливість отримати досвід роботи з різними мовними, культурними та етнічними групами дітей.

Таким чином, детальний аналіз стандартів професійної підготовки педагогів дошкільної освіти у США свідчить, що велика увага приділяється якості професійної підготовки. Основними здобутками дошкільної педагогіки США можна вважати повагу до особистості дитини, побудову змісту освіти на засадах теорії конструктивізму, полікультурний характер освіти, ефективне використання інклюзивного навчання, залучення громади та батьків до навчання та виховання дітей.

Вивчаючи досвід підготовки бакалаврів дошкільної освіти у Центральному коледжі міста Пела, штат Айова, ми проаналізували програми з дошкільної освіти рівня бакалавра [5]. У результаті аналізу можна зробити висновок, що курси, які пропонуються студентам, відповідають вимогам стандартів професійної підготовки педагогів дошкільної освіти (див. табл.1). Як бачимо з таблиці, навчальні курси програми підготовки бакалаврів ДО Центрального коледжу більше націлені на формування психолого-педагогічної компетенції (Стандарт №1), методичної компетенції (Стандарт №2) та професійно спрямованої фахової підготовки (Стандарт №5).

Отже, проаналізувавши стандарти підготовки педагогів ДО у США та їх вплив на формування змісту програм підготовки бакалаврів ДО, можна зробити **висновок**, що реалізація стандартів NAEYC забезпечує високу якість підготовки фахівців ДО. Дослідження останніх тенденцій у педагогічній практиці США дозволяє стверджувати, що децентралізований характер освіти США поступово змінюється. На відміну від минулих років, коли кожен штат розробляв свої стандарти підготовки педагогів, усе більше штатів керуються єдиними стандартами NAEYC, розробляючи та оцінюючи програми підготовки бакалаврів ДО. Перспективою подальших досліджень є вивчення змісту, форм та методів підготовки бакалаврів ДО в коледжах та університетах США.

**Відповідність навчальних курсів стандартам підготовки бакалаврів ДО
(Центральний коледж м.Пела, штат Айова)**

Стандарти	Назви навчальних курсів
Стандарт №1	Соціально-емоційний розвиток дітей дошкільного віку; когнітивний розвиток дітей дошкільного віку; фізичний розвиток дітей дошкільного віку; психологія розвитку; основи педагогіки; педагогічна психологія
Стандарт №2	Навчальне середовище дітей дошкільного віку; робота із дітьми з різних соціальних груп; соціологія сім'ї; культурологія
Стандарт №3	Контроль та оцінювання у навчанні дітей дошкільного віку
Стандарт №4	Методи навчання та виховання; інформаційні технології в дошкільній освіті; управління класом
Стандарт №5	Навчання читання; навчання дітей дошкільного віку математики; образотворче мистецтво та музика; література для дошкільників; навчання природничих наук; навчання фізичної культури
Стандарт №6	Робота із дітьми з обмеженими можливостями та обдарованими дітьми; професійний розвиток педагога; вирішення конфліктних ситуацій

Література

1. Закон України "Про дошкільну освіту" // Освіта України : нормативно-правові документи МОН України. – 2001. – С. 63–89.
2. No Child Left Behind, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/index.html>. – Назва з екрана.
3. Head Start Act (as amended December 12, 2007) [Електронний ресурс] / U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Office of Head Start. – Режим доступу: <http://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/hslc/Head%20Start%20Program/Program%20Design%20and%20Management/Head%20Start%20Requirements/Head%20Start%20Act>. – Назва з екрана.
4. NAEYC Standards for Early Childhood Professional Preparation Programs [Електронний ресурс] / National Association for the Education of Young Children, 2009. – Режим доступу: <http://www.naeyc.org/positionstatements/ppp>. – Назва з екрана.
5. Central College Website, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.central.edu. – Назва з екрана.